

Удосконалення процесу організації педагогічної практики – пріоритетна умова формування професійної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я

Кара С.І.

Бердянський державний педагогічний університет

Анотація:

Розглянуто проблему удосконалення процесу організації педагогічної практики як однієї з пріоритетних умов формування професійної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я. Визначено, що удосконалення процесу організації педагогічної практики може здійснюватися шляхом удосконалення змісту діяльності студентів під час педагогічної практики; організації злагодженої роботи всіх керівників практики (викладачів вищого навчального закладу та учителів загальноосвітнього навчального закладу), дотриманням єдиних вимог керівників практики до оцінки практичної діяльності студента. Зазначено, що цілеспрямоване педагогічне керівництво й удосконалення змісту діяльності студентів під час педагогічної практики створює умови для формування всіх компонентів професійної компетентності майбутніх учителів.

Кара С.І. Совершенствование процесса организации педагогической практики – приоритетное условие формирования профессиональной компетентности будущих учителей основ здоровья. Рассмотрена проблема совершенствования процесса организации педагогической практики как одно из приоритетных условий формирования профессиональной компетентности будущих учителей основ здоровья. Выделено, что совершенствование процесса организации педагогической практики может осуществляться путем совершенствования содержания деятельности студентов во время педагогической практики, организации совместной работы всех руководителей практики (преподавателей высшего учебного заведения и учителей общеобразовательного учебного учреждения); соблюдение единых требований руководителей практики к оценке практической деятельности студента. Отмечено, что целенаправленное педагогическое руководство и совершенствование содержания деятельности студентов во время педагогической практики создает условия для формирования всех компонентов профессиональной компетентности будущих учителей.

Kara S.I. An improvement of process of organization of pedagogical practice is priority condition of forming of professional competence of future teachers the basics of health. The problem of improving the organization of teaching practice as one of the primary conditions of formation professional competence of future teachers of basic health. Highlighted that the improvement of the process of organizing teaching practice can be done by improving the content of the students during the teaching practice, the organization of joint work of all supervisors (teachers of higher educational institutions and teachers of general educational institutions), compliance with the uniform requirements supervisors to an evaluation of the student's performance. It is noted that purposeful pedagogical guidance and to improve the content of the students during the teaching practice creates the conditions for the formation of all the components of professional competence of future teachers.

Ключові слова:

педагогічна, практика, формування, професійний, компетентність, учитель, здоров'я.

педагогическая, практика, формирование, профессиональный, компетентность, учитель, здоровье.

teaching, practice, creation, professional competence, teacher, health.

Вступ.

За будь-яких умов розвитку суспільства існує потреба у висококваліфікованих фахівцях, здатних самостійно приймати рішення і нести особисту відповідальність за них. Це стосується передусім особистості педагога, професіоналізм і компетентність якого є провідною умовою успішного розвитку підростаючого покоління.

Удосконалення підготовки педагогічних кадрів, перебуває у прямій залежності не тільки від орієнтації студентів на професію вчителя, а й від організації їх підготовки до майбутньої професійної діяльності, зокрема під час педагогічної практики. Педагогічна практика у професійному становленні майбутнього вчителя загальноосвітньої школи посідає вагоме місце і є одним із найскладніших і багатогранних видів навчальної діяльності студента у вищому закладі освіти.

Безпосередня практична діяльність у школі здійснює значний вплив на підготовку майбутніх учителів, а педагогічно доцільна її організація, за умови постійного удосконалення процесу педагогічної практики, дозволяє формувати професійну якість особистості майбутнього педагога.

Питання професійної педагогічної освіти, зокрема під час педагогічної практики, залишаються актуальними впродовж багатьох років і висвітлені в робо-

тах як вітчизняних (О.Абдулліна та Н.Загрязкіна [1], А. Волощук [2], Н. Казакова [3], Л. Кацова [4], Г. Кіт [5], М. Козій [6], У. Новацка [7] та інших), так і зарубіжних (Kwiatkowska H., Lewowicki T. [13], Smith B.O., Silverman S., Borg I., Fry B.A. [14] та інших [10, 11, 15]) учених.

Серед учених і практиків існує думка про залежність ефективності педагогічної практики від створення організаційно-методичних умов для студентів у процесі її організації. На думку Л. Поважної [9, с. 132], проблема організаційно-методичних умов для підвищення ефективності освіти є однією з ключових. Від її розв'язання залежить успішність педагогічного процесу. У процесі педагогічної практики складаються такі умови, які дозволяють прогнозувати поступовий розвиток педагогічної концепції щодо формування професіоналізму.

Незважаючи на те, що з боку науковців велика увага приділяється вказаній вище проблемі, досі залишається недостатньо розробленим питання удосконалення процесу організації педагогічної практики студентів вищих навчальних закладів.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета пропонованої роботи розглянути шляхи удосконалення процесу організації педагогічної практики як однієї з пріоритетних умов формування професійної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я.

Результати досліджень.

Взявши за основу ідеї Л. Поважної, ми прогнозували формування всіх компонентів (змістово-операційного, мотиваційного, рефлексивного) професійної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я у процесі створення організаційно-методичних умов під час педагогічної практики. Виходячи із зазначеного вище, нами було визначено організаційно-методичні умови, які б могли забезпечити ефективне формування професійної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я, серед яких важливою визначаємо удосконалення процесу організації педагогічної практики, а саме:

- удосконалення змісту діяльності студентів під час педагогічної практики;
- організація злагодженої роботи всіх керівників практики (викладачів вищого навчального закладу та вчителів основ здоров'я);
- дотримання єдиних вимог керівників практики до оцінки практичної діяльності студента.
- У процесі педагогічної практики формування професійної компетентності студентів передбачає трансформацію теоретичних знань з усіх напрямків професійної діяльності в педагогічні уміння та навички, що необхідні майбутнім педагогам. Для розв'язання цієї проблеми ми пропонуємо такі дії:
- інтеграцію знань з гуманітарних і соціально-економічних, фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін і застосування їх студентами в практичній діяльності у період педагогічної практики;
- визначення шляхів гармонійного входження студентів у професійну діяльність на кожному етапі педагогічної практики, оскільки від успішності оволодіння студентами професійними уміннями залежить їх професійна спрямованість і мотивація професійної діяльності, адекватність в оцінці досягнутих результатів, рішучість, творчість і самостійність у процесі формування професійної компетентності;
- взаємозв'язок діяльності всіх суб'єктів освітнього процесу (викладачів університету та вчителів основ здоров'я) щодо формування професійної компетентності студентів на всіх етапах педагогічної практики.

Формування професійної компетентності майбутніх учителів знаходиться в динаміці та постійному вдосконаленні. Якщо в процесі вивчення теоретичних дисциплін переважає навчально-пізнавальний аспект, то під час педагогічної практики домінуючу роль відіграє формування професійно-практичних умінь, навичок та професійно значущих якостей особистості. Тому, в період педагогічної практики, коли відбувається активний процес професійної діяльності студентів під педагогічним керівництвом викладачів, здійснюється трансформація професійно значущих знань в уміння та навички. Це дає змогу не тільки простежити динаміку формування професійної компетентності, але й побачити результати організації керівництва практикою.

У зв'язку із цим ефективність процесу формування професійно-педагогічних умінь та навичок значною

мірою залежить від характеру організації керівництва педагогічною практикою студентів.

Керівництво педагогічною практикою розглядається вченими як спрямована діяльність старших представників педагогічно-освітньої інституції суспільства, яка в певний період професійної підготовки фахівця освіти знаходиться на чолі творчого прагнення студентської молоді, яка конкретизує власні дії на здобуття знань, умінь та навичок управління освітнім розвитком дітей. Воно сприяє визначеності студента в доборі механізмів виходу на професійну платформу освітніх дій, відносин із вихованцем і суб'єктом взаємодії. Як соціальне явище керівництво веде до чіткої визначеності щодо предметності в діях та стосунках суб'єктів [6, с. 6].

Ми розглядаємо педагогічне керівництво як організацію діяльності студентів у період педагогічної практики з метою формування їхньої професійної компетентності. Від якості цієї організації залежить ефективність практики та результативність майбутньої педагогічної діяльності студентів.

У процесуальному плані педагогічне керівництво може бути представлено як єдність спеціальних дій керівника практики, що складає основну його функцію організації, яка послідовно і циклічно змінює ці дії і тим самим утворюється певна педагогічна технологія. Функція організації складається зі спеціальних організаційних дій, збору інформації, прогнозування, прийняття рішень, процесу організації дій виконання, діагностики і корекції при провідній ролі цілепокладання [8, с. 109].

Для ефективного формування професійної компетентності студентів вважаємо за необхідне організувати взаємодію всіх суб'єктів: учителів загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищого навчального закладу.

Процес керівництва педагогічною практикою має двобічний характер і повинен ґрунтуватися на взаємодії викладачів університету та вчителів основ здоров'я. У спільній роботі викладачі та вчителі виробляють загальну стратегію організації педагогічної практики залежно від її цілей, змісту курсу, на якому навчаються студенти, очікуваних результатів, форм контролю тощо.

Для керівництва педагогічною практикою призначаються методисти від кафедр основ здоров'я, педагогіки і психології, а також вчителі шкіл, які під час практики виконують певні обов'язки.

Функції керівників практики різні, різне й навантаження з організації педагогічної практики. Якщо методисти кафедр педагогіки і психології після інструктажу студентів на настановчій конференції зустрічаються зі студентами епізодично, то методисти фахової кафедри працюють з ними систематично впродовж усієї педагогічної практики.

Безпосереднє керівництво педагогічною практикою здійснюють учителі основ здоров'я, а методисти університету виступають консультантами. Викладачі університету надають допомогу в змістовому оформленні і наповненні навчально-виховного процесу, вчитель – у методичному.

Вважаємо, що підсилення ролі вчителів у керівництві педагогічною практикою студентів суттєво змінює стиль цього процесу. По-перше, знаходячись у повсякденних контактах зі студентами-практикантами, вчитель оперативно спрямовує і коригує їх діяльність. По-друге, він демонструє зразки педагогічної діяльності, регулярно консультує студентів-практикантів з питань організації навчально-виховного процесу з учнями, допомагає в плануванні уроків і виховних заходів, аналізує уроки та інші заходи, які проводить студент-практикант. По-третє, повсякденна практична допомога в організації навчально-виховного процесу, методична допомога і турбота про позитивні результати роботи студентів з учнями сприяють виникненню між практикантами і вчителями доброзичливого співробітництва, що позитивно впливає на формування мотиваційного компонента професійної компетентності майбутніх учителів.

Викладачі університету координують роботу керівників практики загальноосвітніх закладів зі студентами, знайомлять адміністрацію та вчителів основ здоров'я з інструктивно-методичними рекомендаціями з організації педагогічної практики, їх обов'язками, формами контролю та критеріями оцінювання досягнень студентів.

Безсумнівним є те, що результативність педагогічної практики студентів залежить від злагодженої роботи всіх керівників практики: методистів кафедри основ здоров'я, педагогіки і психології, працівників загальноосвітнього закладу та їх умінь ефективно керувати педагогічною практикою студентів. Завдяки цьому формуються всі компоненти професійної компетентності студентів (змістово-операційний, мотиваційний, рефлексивний) та здійснюється взаємозв'язок між ними.

Вважаємо, що на професійне становлення майбутніх учителів основ здоров'я у процесі педагогічної практики суттєво впливає якість контролю за діяльністю студентів та адекватність її оцінки.

Під час спостереження уроку та при проведенні його аналізу з метою об'єктивної оцінки практичної діяльності студента і підвищення ефективності його діяльності важливо, щоб керівник практики дотримувався таких основних принципів:

- невтручання або нейтралітет (керівник практики не має права втручатися в хід уроку). Помилки студента-практиканта обговорюються після уроку і виправляються ним самим на наступних уроках, що в разі необхідності також можна проконтролювати);
- коректність поведінки (керівник практики зобов'язаний проявляти максимум доброзичливості і тактовності);
- врахування всіх складових уроку під час його спостереження та аналізу (урок – органічне ціле).

Урахування вищезазначених принципів дає змогу стверджувати, що оперуючи різними відомостями про хід, стан і результати навчально-виховного процесу на уроці, володіючи методом наукового контролю за діяльністю студента-практиканта й учнів,

керівник практики зможе якісно проаналізувати цей урок, дійти реальних та обґрунтованих висновків про ступінь досягнення поставлених цілей і завдань. Це, у свою чергу, допоможе кваліфіковано керувати педагогічною практикою, приймати адекватні й ефективні рішення, які сприяли б підвищенню її якості та формуванню професійної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я.

Нами були визначені такі основні критерії оцінювання результатів діяльності студентів під час практики:

- ставлення до педагогічної діяльності (прагнення ширше і глибше познайомитися з навчально-виховною роботою, оволодіти професійними вміннями та навичками; уміння використовувати теоретичні знання у практичній діяльності тощо);
- теоретичне осмислення студентами своєї практичної діяльності (її мети, завдань, змісту, методики);
- сформованість професійно-педагогічних умінь;
- наявність професійної спрямованості студентів, їх соціальної активності (інтерес до своєї майбутньої професії, активність, відповідальне і творче ставлення до роботи, якість її виконання);
- результативність навчально-виховної діяльності (здатність та спроможність здійснювати відповідну навчально-виховну роботу);
- ставлення до дітей (стиль взаємовідносин);
- дисциплінованість;
- науковий рівень проведення аналізу та самоаналізу педагогічної діяльності.

Висуваємо такі важливі вимоги до адекватної оцінки роботи студентів під час практики: об'єктивність, дотримання єдиних вимог керівників практики до оцінки якості роботи студента; врахування індивідуальних особливостей кожного студента. При оцінці роботи студентів-практикантів також варто враховувати рівень теоретичної і практичної підготовки майбутніх учителів до самостійної педагогічної діяльності; оволодіння педагогічними вміннями та навичками; знання основних завдань, змісту і методики навчання та виховання на сучасному етапі, ставлення до педагогічної професії, учнів, школи.

Висновки.

Отже, ми переконані, що на процес формування професійної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я впливає організоване системне керівництво педагогічною практикою. Цілеспрямоване педагогічне керівництво й удосконалення змісту діяльності студентів під час педагогічної практики створює умови для формування професійних знань, умінь, навичок та професійно значущих якостей майбутніх учителів; сприяє професійному самовизначенню, розвитку інтересу до професії вчителя; призводить до формування умінь прогнозувати результати діяльності, реалізовувати свої професійні цілі.

Подальші дослідження передбачається провести в напрямку пошуку інших шляхів удосконалення процесу організації педагогічної практики студентів вищих навчальних закладів.

Література

1. Абдуллина О. А. Педагогическая практика студентов : учеб. пособ. / О. А. Абдуллина, Н. Н. Загряжкина. – М. : Просвещение, 1989. – 175 с.
2. Волощук А. М. Формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. М. Волощук. – Ж., 2012. – 300 с.
3. Казакова Н. В. Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. В. Казакова. – К., 2004. – 209 с.
4. Кацова Л. І. Формування професійного інтересу у майбутніх учителів у процесі педагогічної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. І. Кацова. – Х., 2005. – 184 с.
5. Кіт Г. Г. Педагогічна практика в системі ступеневої підготовки вчителя початкових класів: навчально-методичний посібник для студентів педагогічних закладів освіти (спеціальність: початкове навчання) / Г. Г. Кіт. – Вінниця : ПП «Едельвейс і Ко», 2007. – 222 с.
6. Козій М. К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів : метод. посіб. / М. К. Козій. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 141 с.
7. Новацка У. Організація педагогічних практик студентів математично-природничого відділу вищої педагогічної школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / У. Новацка. – К., 2002. – 210 с.
8. Павлютенков С.М. Рабочая книга руководителя школы // С. М. Павлютенков, В. В. Крижко. – Запорожье, 1996. – 129 с.
9. Поважна Л. І. Організація навчально-виробничої практики майбутніх фахівців сфери туризму / Л. І. Поважна // Педагогіка туризму. – К. : Слово, 2004. – С. 119-137.
10. Azzi M. The New Pedagogical Practices within the LMD System: Perceptions of EFL Faculty Members. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2012, vol.69, pp. 1004–1013. doi:10.1016/j.sbspro.2012.12.027.
11. Cheung R.H.P. Exploring the use of the pedagogical framework for creative practice in preschool settings: A phenomenological approach. *Thinking Skills and Creativity*. 2013, vol.10, pp. 133–142. doi:10.1016/j.tsc.2013.08.004.
12. Jacobson M.J., So H.-J., Teo T., Lee J., Pathak S., Lossman H. Epistemology and learning: Impact on pedagogical practices and technology use in Singapore schools. *Computers & Education*. 2010, vol.55(4), pp. 1694–1706. doi:10.1016/j.compedu.2010.07.014.
13. Kwiatkowska H., Lewowicki T. *Pedagogical studies* [Studia Pedagogiczne], 1995, vol.61, pp. 240-246.
14. Smith B.O., Silverman S., Borg I., Fry B.A. *A Design For A School of Pedagogy*. Wash. D.C. Us Department of Education, 1980, pp. 40 – 45.
15. Waring H.Z., Hruska B.L. Problematic directives in pedagogical interaction. *Linguistics and Education*. 2012, vol.23(3), pp. 289–300. doi:10.1016/j.linged.2012.06.002.

References:

1. Abdullina O. A., Zagriazkina N. N. *Pedagogicheskaja praktika studentov* [Pedagogical teaching students], Moscow, Education, 1989, 175 p.
2. Voloshchuk A. M. *Formuvannia metodichnoi kompetentnosti majbutnix uchiteliv humanitarnogo profilu u procesi pedagogichnoi praktiki* [Formation of methodical competence of future teachers of humanities in the teaching practice], Cand. Diss., Zhytomyr, 2012, 300 p.
3. Kazakova N. V. *Organizacijno-metodichni zasadi pedagogichnoi praktiki majbutnix uchiteliv pochatkovoi shkoli v umovakh stupenevivoi pidgotovki* [Organizational and methodological foundations of pedagogical practice of primary school teachers in the preparation stage], Cand. Diss., Kiev, 2004, 209 p.
4. Kacova L. I. *Formuvannia profesijnogo interesu u majbutnix uchiteliv u procesi pedagogichnoi praktiki* [Formation of professional interest to future teachers during teaching practice], Cand. Diss., Kharkov, 2005, 184 p.
5. Kit G. G. *Pedagogichna praktika v sistemi stupenevivoi pidgotovki vchitelia pochatkovikh klasiv* [Student teaching in the system speed training of primary school teachers], Vinnitsa, Edelweiss & Co, 2007, 222 p.
6. Kozij M. K. *Psikhologo-pedagogichni umovi udoskonalennia pedagogichnoi praktiki studentiv* [Psycho-pedagogical conditions improve teaching practice students], Kiev, NPUD Publ., 2001, 141 p.
7. Novacka U. *Organizacia pedagogichnih praktik studentiv matematichno-prirodnichogo viddilu vishchoyi pedagogichnoi shkoli* [The organization of pedagogical practices of students of mathematics and natural sciences high school teacher], Cand. Diss., Kiev, 2002, 210 p.
8. Pavliutenkov Ie.M., Krizhko V. V. *Rabochaia kniga rukovoditelia shkoly* [Workbook head of school], Zaporozhye, 1996, 129 p.
9. Povazhna L. I. *Organizacia navchal'no-virobnichoi praktiki majbutnix fakhivciv sferi turizmu* [Organization of educational and practical training of future specialists in tourism], Kiev, Word, 2004, pp. 119-137.
10. Azzi M. The New Pedagogical Practices within the LMD System: Perceptions of EFL Faculty Members. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2012, vol.69, pp. 1004–1013. doi:10.1016/j.sbspro.2012.12.027.
11. Cheung R.H.P. Exploring the use of the pedagogical framework for creative practice in preschool settings: A phenomenological approach. *Thinking Skills and Creativity*. 2013, vol.10, pp. 133–142. doi:10.1016/j.tsc.2013.08.004.
12. Jacobson M.J., So H.-J., Teo T., Lee J., Pathak S., Lossman H. Epistemology and learning: Impact on pedagogical practices and technology use in Singapore schools. *Computers & Education*. 2010, vol.55(4), pp. 1694–1706. doi:10.1016/j.compedu.2010.07.014.
13. Kwiatkowska H., Lewowicki T. *Pedagogical studies* [Studia Pedagogiczne], 1995, vol.61, pp. 240-246.
14. Smith B.O., Silverman S., Borg I., Fry B.A. *A Design For A School of Pedagogy*. Wash. D.C. Us Department of Education, 1980, pp. 40 – 45.
15. Waring H.Z., Hruska B.L. Problematic directives in pedagogical interaction. *Linguistics and Education*. 2012, vol.23(3), pp. 289–300. doi:10.1016/j.linged.2012.06.002.

Информация об авторе:

Кара Светлана Ивановна: karasvetlana@rambler.ru; Бердянский государственный педагогический университет; ул. Шмидта 4, г. Бердянск, Запорожская обл., 71100, Украина.

Цитируйте эту статью как: Кара С.І. Удосконалення процесу організації педагогічної практики – пріоритетна умова формування професійної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 11 – С. 28-31. doi:10.6084/m9.figshare.815870

Электронная версия этой статьи является полной и может быть найдена на сайте: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive.html>

Эта статья Открытого Доступа распространяется под терминами Creative Commons Attribution License, которая разрешает неограниченное использование, распространение и копирование любыми средствами, обеспечивающими должное цитирование этой оригинальной статьи (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.ru>).

Дата поступления в редакцию: 18.08.2013 г.
Опубликовано: 05.11.2013 г.

Information about the author:

Kara S.I.: karasvetlana@rambler.ru; Berdyansk State Pedagogical University; Schmidt str.4, Berdyansk, Zaporozhye region, 71100, Ukraine.

Cite this article as: Kara S.I. An improvement of process of organization of pedagogical practice is priority condition of forming of professional competence of future teachers the basics of health. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2013, vol.11, pp. 28-31. doi:10.6084/m9.figshare.815870

The electronic version of this article is the complete one and can be found online at: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive-e.html>

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.en>).

Received: 18.08.2013
Published: 05.11.2013